

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Fırat ÇETİNÖZ^{1,*}, Eda YURTÇU¹, Yunus Emre ÜSTGÖRÜL²

ÖZET

Bu çalışmada, lisans düzeyinde spor eğitiminin alan ve alamayan örgün üniversite öğrencilerinin demografik değişkenlere göre sportmenlik düzeyleri ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmaya, seçkisiz örneklem yöntemlerinden kolayda örnekleme yoluyla belirlenen 118 erkek (%59) ve 82 kadın (%41) olmak üzere toplam 200 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veri toplama araçları olarak Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim ölçeği ile katılımcıların demografik özellikleri tanımlamak için 5 adet soru yöneltilmiştir. Verilerin analizinde demografik değişkenleri tanımlamak için frekans değeri testleri ve iki bağımsız grup arasında farkın belirlenmesi için, Mann-Whitney u testi uygulanmıştır. Analizler neticesinde Mann-Whitney testinde hem ölçek genelinde hem de ölçeğin alt boyutlarının hepsinde kadın katılımcılar ve erkek katılımcılar arasında sportmenlik düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Ayrıca gerçekleştirilen Mann-Whitney testinde hem ölçek genelinde hem de ölçeğin alt boyutlarının hepsinde okul düzeyinde Spor Bilimleri Fakültesi (SBF) 'nin sportmenlik düzeyi Yabancı Diller Yüksekokulu (YDY)' na göre istatistiksel olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak 1. Ve 3. Sınıflar ile 1. Ve 4. sınıflar arasında gerçekleştirilen Mann-Whitney testi neticesinde 3.sınıf öğrencileri ile 4.sınıf öğrencilerinin sportmenlik düzeyi istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Lisans düzeyinde alınan spor eğitiminin sportmenlik ya da centilmenlik düzeyinde pozitif yönde etki ettiği düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Sporcu, Sportmenlik.

INVESTIGATION OF THE SPORTSMANSHIP LEVELS OF UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

In this study, it was aimed to reveal the sportsmanship levels of formal university students who took and did not receive sports education at the undergraduate level according to demographic variables. A total of 200 university students, 118 males (59%) and 82 females (41%), selected by convenience sampling, which are among the random sampling methods, participated in the study. With the Multidimensional Sportsmanship Orientation Scale as data collection tools, 5 questions were asked to define the demographic characteristics of the participants. Frequency value tests were used to identify demographic variables in the analysis of the data and the Mann-Whitney u test was used to determine the difference between two independent groups. As a result of the analyzes, it was not observed that there was no statistically significant difference in sportsmanship levels between female participants and male participants in the Mann-Whitney test both in the scale and in all sub-dimensions of the scale. In addition, in the Mann-Whitney test, it was found that the sportsmanship level of the Faculty of Sports Sciences (SBF) was statistically higher than the School of Foreign Languages (YDY) at the school level both in the scale and in all sub-dimensions of the scale. Additionally, as a result of the Mann-Whitney test conducted between 1st and 3rd grades and 1st and 4th grades, it was observed that the sportsmanship level of 3rd grade students and 4th grade students was statistically significant. It can be thought that the sports education received at the undergraduate level has a positive effect on the sportsmanship or gentleman's level.

Keywords: Athlete, Sportsmanship, Student.

*Yazışmadan Sorumlu Yazar: fctinoz@gmail.com

¹ Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm Meslek Yüksekokulu

GİRİŞ

Günümüz toplumlarında spor hem bir yaşam tarzı hem de bir eğitim aracı konumundadır. Bu aşamada toplumda yaşayan bireylerin spora farklı anlamlar yüklediği söylenebilir. Bireyin spora farklı anlamlar yüklemesi demek aynı zamanda sporun yapılış veya spora yönelimi amacını etkiler. Alanında başarı kazanmış sporcular, bu sporcuların yüksek gelir düzeylerine sahip oluşu, sporculuğun popülerliği ve sürekli göz önünde olma gibi etmenler gençlerin spora katılımında rol oynadığı söylenebilir (1). İçinde bulunduğumuz yüzyıl içerisinde hem ticari hem de bir takım siyasi beklentilerin artış göstermesi ahlaki davranışların arka plana itmiş ve ayrıca insanlardaki amatör ruhun giderek profesyonelleşmesine sebebiyet vermiştir. Bu da Fair Play kapsamı içindeki temel ahlaki tutum ve davranışların erozyonuna ve “ne pahasına olursa olsun kazanma” anlayışının benimsenmesine neden olmuştur (2).

Bu sürekli kazanma isteği veya hırsı kişinin sportif kurallara riayet etmemesine sebebiyet vermekte ve rakibe saygı, barış ve sosyal etkinlik yerine agresif, rahatsızlık verici ve huzur bozucu birtakım davranışlar sergilemesine neden olmaktadır (3).

Dünya çapında yaygın olarak isimlendirilen ve İngilizce kökenli “Fairplay” kavramının Türkçe karşılığı “Sporda Centilmenlik” anlamına gelmektedir (4). Bu kavram dilimizde daha ziyade “Sportmenlik” olarak karşılık bulmaktadır.

Sportmenlik kısaca sorumluluk duygusuna sahip ve düşünceli bir sporcu olarak dürüstlük ve hakça rekabet olarak tanımlanabilir. Ayrıca fedakârlık, cana yakınlık, şefkat, kibarlık ve yüce gönüllülük olarak ifade edilebilir (5).

Eğitim sistemimiz içerisinde sportif erdem ve sportmenlikle ilgili amaç ve kavramlar ilköğretim ve orta öğretim müfredatları içerisinde yer almaktadır. Ayrıca Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi ilköğretim düzeyindeki öğrencilere olimpik kültürü, sportmenlik kavramını tanıtıcı ve aşılaiıcı bir takım eğitim etkinlikleri düzenlemektedir. Lisans düzeyinde ise birçok üniversitenin Spor Bilimleri Fakültesin de sportmenlik anlayışına temel olacak spor sosyolojisi, spor ahlakı ve sporda etik gibi derslerin seçmeli ders düzeyinde bulunmaktadır. Fakat bu dersleri seçmeyen öğrencilerin, gelecekte yetiştireceği sporcu veya öğrenci grubuna yönelik sportmen tutum göstermede yetersiz kalabilecekleri, dolayısıyla eğitilmesi gereken kitlenin bu durumdan negatif etkilenebileceği unutulmamalıdır.

Mevcut araştırmada spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sportmenlik düzeylerinin diğer üniversite öğrencilerine nazaran sportmenlik düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Ayrıca bu çalışmanın amacı ise; lisans düzeyinde spor eğitimi alan ve spor kültürünün içinde yaşayan katılımcıların diğer katılımcılara göre (hazırlık sınıflarında eğitim

gören mühendislik fakültesi ve iktisat öğrencileri v.b.) sportmenlik düzeylerinin farklı olup olmadıklarının incelemesini gerçekleştirmektedir.

KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

Sportmenlik Kavramı

Sportmenlik kavramı genel anlamda spordaki sosyo-ahlaki davranışlar hakkındaki uyulması gereken standart kurallar ile ilgilidir. Sportmenlik davranışı içinde spor ruhunun gerektiği davranışı nasıl sergileyeceğini ileri süren erdemli davranışsal trendleri vurgulamaktadır (6). En basit tanımıyla sportmenlik; oyuncunun oyunda nasıl yönlendirileceği ile ilgilidir. Sportmenlik yaklaşımını tanımlayan üç teori bulunmaktadır. Bunlardan ilki sosyal-bilişsel teoridir. Bu teoride sporcunun maç esnasında sportmenlik tanımı içinde olan ve olmayan davranışların modelleme ve pekiştirme yoluyla belirlenmesini sağlamaktadır. İkinci teoride ise; ahlaki mantık ve yapısal gelişim modeli yer almaktadır. Ahlaki iletişim vasıtasıyla bireyin uzlaşma kapasitesini sportmenlik kavramı ile örtüştürmekte ve benzer eğilimleri göstererek bunların saldırganlık üzerine etkilerini göstermektedir. Üçüncü yaklaşım ise sosyo-psikolojik yaklaşımdır. Bu yaklaşımda ise; sportmenlik yönelimi, sportmenlik yöneliminin gelişimi ve sportmenliğe iten davranışlar incelenir. Bu kavramlar ise bu yaklaşımın üç temel ögesini oluşturmaktadır. Bu nedenle sportmenliğin sosyo-psikolojik yönü bulunmaktadır (7).

Sportmenlik Düzeyinin Ölçümü

Vallerand ve arkadaşlarının (1997) çalışmasında, farklı spor disiplinlerindeki oyunculara, sportmenliğe yönelik çeşitli davranış ve durumları irdelenmesi amaçlandırmış. Gerçekleştirilen değerlendirmeler neticesinde (faktör analizi sonuçlarına göre) istatistiksel olarak sportmenlik davranışının beş alt boyutta toplandığını gösterilmiştir. Ölçeğin ilk alt boyutunda sporcular yoğun bir şekilde çalışıp bütün antrenman ve yarışmalara katılım göstermek suretiyle yapmış oldukları hataları kabullenmeyi ve kişisel gelişimlerini sağlamak için sporda sorumluluklara bağlılıklarını ortaya koymaktadır. İkinci alt ölçek de yarışmadan veya müsabaka sonrası tokalaşma, rakibin performansının farkında olma ve iyi bir kaybeden olma veya mağlubiyeti hak etme gibi spor ortamındaki sosyal normlara (kurallara) uyma ile ilgilidir. Üçüncü alt boyutta ise hakemin olmadığı ya da sayısının az olması durumunda dahi kurallara saygı, riayet ve bu kurallara bağlılık vurgulanmaktadır. Rakibe saygı olarak tanımlanan dördüncü alt boyutta oyundan düşmüş (sakatlanmış) oyuncudan haksız istifade etmeyi reddetme ve rakip oyuncuya kendi malzemesini ödünç verme gibi davranışları içine

almaktadır. Son alt boyutta ise sportmenliğe yaklaşıma olumsuz ifadeler kullanılmıştır. Özetle bu ölçek sportmenlik davranışını içinde yer almayan ifadeleri içine almaktadır. Çok boyutlu sportmenlik ölçeğinin birçok farklı (hentbol, voleybol, basketbol ve futbol) spor disiplininde uygulamaları görülmektedir (6,8-10).

MATERYAL VE METOT

Araştırma Modeli

Mevcut araştırmada nicel araştırma desenlerinden betimsel ve ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini 2017-2018 Eğitim Yılı, Güz Döneminde, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi (Örgün Öğretim-1150 Öğrenci) ve aynı üniversitenin Yabancı Diller Yüksekokulu (Sadece Hazırlık Sınıfı Örgün-1107 Öğrenci) oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yukarıda geçen fakülte ve yüksekokuldan toplam 200 öğrenci (118 Erkek ve 82 Kadın) oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim Ölçeği

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği (MSOS-25) 5’li likert tip ölçek olup, sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık, rakibe saygı ve negatif yaklaşımlar olmak üzere 5 alt boyut ve 25 maddeden oluşmaktadır. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği’nde bulunan 5 alt boyuta ve toplam 25 maddeye ait ilk faktör analizi sonucunda, “Negatif Yaklaşımlar” boyutunda bulunan 5 maddenin (Madde 5, 10, 15, 20, 25) çalışmadığı tespit edilmiştir. İkinci faktör analizi sonuçlarına göre, çalışmayan “Negatif Yaklaşımlar” alt boyutu dâhil edilmemiştir. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği’ nin Türkçe uyarlaması Balçıkkan (2010) tarafından 4 alt boyuttan ve 20 maddeden ve 5’ li likert tipinde meydana getirilmiştir. Bu alt ölçekler ise; Sosyal Normlara Uyum (SNU)-1,2,3,4 ve 5. madde, Kurallara ve Yönetime Saygı (KYS)-6,7,8,9 ve 10. Madde, Sporda Sorumluluklara Bağlılık (SSB)-11,12,13,14 ve 15. madde ve Rakibe Saygı (RS)-16,17,18,19 ve 20. madde alt ölçeklerinden meydana gelmektedir (11).

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla yaş, cinsiyet, okuduğu okul, okuduğu bölüm ve sınıfı olmak üzere toplamda 5 soru yöneltilmiştir.

Veri Toplama Şekli

Araştırmada kullanılan veriler fakülte ve yükseköğretim yönetiminin izni doğrultusunda öğrencinin serbest zamanlarında (kantin, kafeterya, kütüphane v.b.) ya da ayrıca öğretim elemanında alınan izin ile ders saati başlangıçlarında ya da ders saati sonunda sınıf ortamında anketlerin araştırmacı tarafından yüz yüze doldurulması ile elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Öncelikle ölçme araçlarının geçerliği-güvenirliğini onaylamak için Kaiser-Meyer-Olkin testi değerleri tespiti ve cronbach alpha değerlerinin tespiti yapılmıştır. Daha sonra verilerin düzgün dağılım gösterip veya göstermediğinin tespiti için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Arkasında da sportmenlik ve başarı ihtiyacı güdüsü düzeylerindeki farklılığı ortaya koymak için veri dağılımı göz önüne alınarak Mann-Whitney testleri uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın Geçerliği

Sportmenlik yönelim ölçeğinin 20 maddesinin kendi arasında ve ölçek toplam puanları ile tutarlı bir sonuç ortaya koyması nedeniyle tüm maddelere faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin ile analiz edilmiştir. Temel bileşenler analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,873 olarak tespit edilmiştir. Bu neticenin literatür ve uzman görüşüne göre yeterli olduğu söylenebilir. Öte yandan sportmenlik ölçeğinin 20 maddesinin 4 alt boyutta toplandığı ve bu maddelerin faktör yüklerinin 0,438 ile 0,713 arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmanın Güvenirliği

Bir ölçüm aracının güvenilirliği çeşitli yöntemlerle hesaplanmakla birlikte, içlerinde en yaygın olanı içsel tutarlılık (internal consistency) yöntemidir. Çalışmamızda bu yöntemde hesaplanan cronbach alpha güvenilirlik ölçütü kullanılmıştır. Cronbach alpha değeri, 0 ile 1 arasında değişen bir katsayıdır ve bu sayı 1'e yaklaştıkça ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların sportmenlik yönelim düzeylerini belirlemek için kullanılan ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,906 (20 madde) olarak hesaplanmıştır.

Katılımcılar Hakkında Bilgiler

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyetleri, okuduğu fakülte, bölüm ve sınıflarına dair frekans dağılımları ve bunlara karşılık gelen yüzdeler

Değişken Adı		Frekans Değeri	Yüzdeler (%)
Cinsiyet	Kadın	82	41,0
	Erkek	118	59,0
Toplam		200	100
Fakülte	*SBF	100	50,0
	**YDY	100	50,0
Toplam		200	100
Sınıflar	1.Sınıf	103	51,5
	2.Sınıf	12	6,0
	3.Sınıf	39	19,5
	4.Sınıf	46	23,0
Toplam		200	100
Bölümler	***Müh	50	25,0
	****İkt	50	25,0
	*****Beö	25	12,5
	***** Syb	25	12,5
	***** Aeb	25	12,5
	*****Rek	25	12,5
Toplam		200	100

*Spor Bilimleri Fakültesi**Yabancı Diller Yüksek Okulu***Mühendislik Fakültesi****İktisat Fakültesi*****Beden Eğitimi Öğretmenliği***** Spor Yöneticiliği Bölümü***** Antrenörlük Eğitimi Bölümü*****Rekreasyon Bölümü

Yukarıda tablo incelendiğinde araştırmaya toplamda 200 kişinin dahil olduğu bu üniversite öğrencilerinin 118 erkek (%59,0) ve 82 Kadın (%41,0) dan meydana geldiği görülmektedir. Bu 200 katılımcının 100 (%50,0)' ü Spor Bilimleri Fakültesi öğrencisi ve geri kalan 100 (%50,0) katılımcı ise Yabancı Diller Yüksek Okulundaki hazırlık bölümündeki öğrencileridir. Yabancı Diller Yüksekokulundaki hazırlık sınıfının 1. Sınıf olduğu göz önüne alındığında ve Spor Bilimleri 1. Sınıf öğrencilerinin toplam sayısı 103 (%51,5) kişidir. Bölüm bazında Yabancı Diller Yüksekokulunda İngilizce Hazırlık eğitimi alan mühendislik Fakültesi ve iktisat Fakültesi öğrenci sayısı 100 (%50,0) kişidir.

Tablo 2. Katılımcıların sınıflara göre yaş ortalamaları

Sınıflar	n	Minimum	Maksimum	Ortalama
1.Sınıf	103	18,00	25,00	19,31
2.Sınıf	12	19,00	26,00	21,50
3.Sınıf	39	20,00	25,00	21,69
4.Sınıf	46	21,00	29,00	23,17

Yukarıdaki tabloda katılımcıların sınıfları yükseldikçe yaş ortalaması artmaktadır (1.Sınıf yaş ortalaması:19.31, 2.Sınıf yaş ortalaması: 21.50, 3.Sınıf yaş ortalaması: 21.69, 4.Sınıf yaş ortalaması: 23.17).

Tablo 3. Katılımcıların sınıflara göre okuduğu okul dağılımları

Sınıfı	Okul	n	Yüzdesi (%)
1.Sınıf	*SBF	3	2,9
	**YDS	100	97,1
2.Sınıf	*SBF	12	100
	**YDS	0	0
3.Sınıf	*SBF	39	100
	**YDS	0	0
4.Sınıf	*SBF	46	100
	**YDS	0	0

*Spor Bilimleri Fakültesi**Yabancı Diller Yüksekokulu

Araştırmada Verilerin Dağılımı

Çok boyutlu sportmenlik ölçeğinin (20 madde) Kolmogorov-Simirnov testi sonucunda ölçeğin $p=0,000$ olarak tespit edilmiştir. Mevcut değer $p<0,05$ olması nedeni ile verilerin düzgün dağılmadığı söylenebilir. Ayrıca yapılan skewness ve kurtosis analizlerinde ölçeğin maddeleri -1,408 ile +1,579 arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 4. Katılımcının cinsiyetine göre Sportmenlik düzeyi analizi

Ölçekler	Grup	n	Sıra	Sıra	Z	U	p
		Örneklem	Ortalaması	Toplamı			
*SNU	Kadın	82	99,51	8159,50	-,204	4756,50	,838
	Erkek	118	101,19	11940,50			
**KYS	Kadın	82	109,93	9014,50	-1,931	4064,50	,054
	Erkek	118	93,94	11085,50			
***SSB	Kadın	82	100,60	8249,50	-,021	4829,50	,938
	Erkek	118	100,43	11850,50			
****RS	Kadın	82	108,44	8892,00	-1,624	4187,00	,105
	Erkek	118	94,88	11208,00			
*****GCBS	Kadın	82	106,12	8701,50	-1,145	11398,50	,252
	Erkek	118	96,60	11398,50			

*Sosyal Normlara Uyum**Kurallara ve Yönetimi Saygı***Sporda Sorumluluklara Bağlılık****Rakibe Saygı*****Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin Geneli

Yukarıdaki tabloda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonucuna göre katılımcıların Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin genelinde ve tüm alt ölçeklerinde istatistiksel olarak bir anlamlı fark tespit edilememiştir. Fakat Kurallara ve Yönetime Saygı alt boyutunda büyük bir matematiksel farkın olduğu söylenebilir. Bu matematiksel farkın kadın katılımcıların aldığı sıra ortalaması puanlardan ileri geldiği tespit edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcının okuduğu okula göre sportmenlik düzeyinin analizi

Ölçekler	Grup	n	Sıra	Sıra	Z	U	p
		Örneklem	Ortalaması	Toplamı			
***SNU	*SBF	100	110,99	11098,50	-2,581	3151,50	,010
	**YDY	100	90,02	9001,50			
****KYS	*SBF	100	111,09	11108,50	-2,599	3941,50	,009
	**YDY	100	89,92	8991,50			
*****SSB	*SBF	100	112,77	11277,00	-3,037	3773,50	,002
	**YDY	100	88,23	8823,00			
*****RS	*SBF	100	109,38	10938,00	-2,178	4112,00	,029
	**YDY	100	91,62	9162,00			
*****GCBS	*SBF	100	113,55	11354,50	-3,189	3695,50	,001
	**YDY	100	87,46	8745,50			

*Sosyal Normlara Uyum**Kurallara ve Yönetimi Saygı***Sporda Sorumluluklara Bağlılık****Rakibe Saygı*****Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin Geneli

Yukarıdaki tabloda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonucuna göre katılımcıların Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin tüm alt boyutlarında (SNU-KYS-SSB-RS) $p=.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın sıra ortalama puanlarından Spor Bilimleri Fakültesi’ de okuyan öğrencilerden ileri geldiğinin tespitinde bulunulmuştur. Ayrıca Ölçeğin genelinde (GCBS) $p=.01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın yine Spor Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin sıra ortalaması puanların yüksek olması ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların okuduğu sınıfa göre (1.Sınıf-3.Sınıf) sportmenlik düzeyi analizi

Ölçekler	Sınıflar	n Örneklem	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	U	p
*SNU	1.Sınıf	103	65,95	6792,50	-2,631	1436,50	,009
	3.Sınıf	39	86,17	3360,50			
**KYS	1.Sınıf	103	65,24	6719,50	-2,964	1363,50	,003
	3.Sınıf	39	88,04	3433,50			
***SSB	1.Sınıf	103	63,58	6549,00	-3,769	1193,00	,000
	3.Sınıf	39	92,41	3604,00			
****RS	1.Sınıf	103	67,72	6975,00	-1,787	1619,00	,074
	3.Sınıf	39	81,49	3178,00			
*****GCBS	1.Sınıf	103	64,40	6633,00	-3,345	1277,00	,001
	3.Sınıf	39	90,26	3520,00			

*Sosyal Normlara Uyum**Kurallara ve Yönetimi Saygı***Sporda Sorumluluklara Bağlılık****Rakibe Saygı*****Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin Geneli

Yukarıdaki tabloda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonucuna göre katılımcıların Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin sosyal normlara uyum (SNU - $p=,009$) alt ölçeği ile kurallara ve yönetimi saygı (KYS - $p=,003$) alt ölçeklerinde $p=.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın sıra ortalama puanları neticesinde 3.Sınıf öğrencilerinden ileri geldiği görülmüştür. Ayrıca çok boyutlu sportmenlik ölçeğinin genelinde (GCBS - $p=,001$) $p=.01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Farkın ise yine 3.sınıf öğrencilerin aldığı sıra ortalama puanlardan ileri geldiği görülmüştür.

Tablo 7. Katılımcıların okuduğu sınıfa göre (1.Sınıf-4.Sınıf) sportmenlik düzeyi analizi

Ölçekler	Sınıflar	n Örneklem	Sıra		Z	U	p
			Ortalaması	Toplamı			
*SNU	1.Sınıf	103	69,55	7164,00	-2,318	1808,00	,020
	4.Sınıf	46	87,20	4011,00			
**KYS	1.Sınıf	103	69,81	7190,00	-2,209	1834,00	,027
	4.Sınıf	46	86,63	3985,00			
***SSB	1.Sınıf	103	69,49	7157,00	-2,289	1801,00	,019
	4.Sınıf	46	87,35	4018,00			
****RS	1.Sınıf	103	69,61	7170,00	-2,289	1814,00	,022
	4.Sınıf	46	87,07	4005,00			
*****GCBS	1.Sınıf	103	68,50	7056,00	-2,751	1700,00	,006
	4.Sınıf	46	89,54	4119,00			

*Sosyal Normlara Uyum**Kurallara ve Yönetimi Saygı***Sporda Sorumluluklara Bağlılık****Rakibe Saygı*****Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin Geneli

Yukarıdaki tabloda gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonucuna göre katılımcıların Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin tüm alt boyutlarında (SNU $p=,020$ – KYS $p=,027$ – SSB $p=,019$ –RS $p=,022$) ile Çok Boyutlu Sportmenlik Ölçeğinin genelinde (GCBS – $p=,006$) $p=.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın 4.sınıf öğrencilerin sıra ortalama puanlarından ileri gelmektedir.

TARTIŞMA

Pepe ve ark.(2019) çalışmasında aktif olarak spor yapan bireylerin sportmenlik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan Tsai ve Fung (2005) yaşı büyük olan sporcuların sportmenlik düzeyinin düştüğü tespit etmiştir. Ayrıca rekabet düzeyi artış gösterdikçe Coulomb- Cabagno ve Rasclé (2006) saldırgan davranışların arttığını rapor etmektedir (9-12-13).

Mevcut çalışmada Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi (SBF) ile yine aynı üniversitenin Yabancı Diller Yüksekokulu (YDY) örgün lisans öğrencilerinin sportmenlik davranış düzeyleri incelenmiştir.

Elde edilen bulgular ışında hem çok boyutlu sportmenlik ölçeğinin genelinde hem de bu ölçeğin alt boyutlarının her birinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark ($p>.05$) bulunmamıştır. Tablo 4 incelendiğinde sosyal normlara uyum alt ölçeği hariç

bütün alt ölçeklerde ve ölçme aracının genelinde kadın katılımcıların almış oldukları sıra ortalaması puanları erkek katılımcılara göre fazla olduğu görülmüştür. Buda kadın katılımcıların erkek katılımcılardan göre sportmenlik düzeyinin matematiksel olarak daha yüksek olduğu yargısında bulunulabileceğini göstermektedir. Bu noktadan hareketle Duda ve ark. (1991), Coulomb-Cabagno ve Rascle (2006) ve Gümüş ve ark. (2016) çalışmalarının sonuçları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir (11,13,14,15). Ayrıca genel olarak ortaokul ve lise düzeyinde yapılan bazı çalışmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek bir sportmenlik davranışı gösterdikleri tespit edilmiştir (16-17-18).

Mevcut araştırmada katılımcıların okuduğu okula göre hem çok boyutlu sportmenlik ölçeği genelinde ($p<.01$) hem de alt ölçekleri düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark ($p<.05$) tespit edilmiştir. Bu farkın Spor Bilimleri Fakültesinde (SBF) spor eğitimi alan katılımcıların aldıkları sıra ortalaması puanların yüksek olmasından ileri gelmektedir. Spor Bilimleri Fakültesinde lisans düzeyinde spor eğitimi alan öğrencilerin aktif olarak sporun içinde olmaları (uygulama spor derslerinin oluşu, antrenörlük yapmaları, kulüplerde oynamaları, üniversiteyi temsilen takımlarda yer almaları veya temsil etmeleri v.b.) bu istatistiksel farkın oluşmasına neden olabilir. Bu düşüncüyü Pepe ve ark.(2016) yapmış oldukları çalışma ile aktif olarak spor yapan bireylerin sportmenlik düzeylerinin yüksek oluşu ile açıklanabilir (12).

Bir diğer istatistiki düzeydeki anlamlı farkın ($p<.05$) hem ölçek genelinde hem de ölçeğin alt boyutlarında katılımcıların sınıfları arasında tespit edilmiştir (Tablo 6–7). Bu fark 1.-3. Sınıf ve 1.-4. sınıflar arasında gerçekleşmiştir. Alınan sıra ortalaması puanlarına bakılacak olursa bu farkın üst sınıflardan başka bir deyişle 3. ve 4 sınıflardan ileri gelmektedir. Yine Tablo 2 incelenecek olursa katılımcıların yaşları sınıf düzeyleri artıkça artış göstermektedir. Başka bir deyişle sportmenlik düzeyinin yaş artıkça arttığı söylenebilir. Mevcut sonuç (8-19) yaşlı büyük olan sporcuların sportmenlik düzeyinin düştüğü şeklinde olup çalışmayı destekler nitelikte değildir. Fakat tablo 3 incelendiğinde katılımcılarında farkın çıkması sağlayan sınıf öğrencilerinin Spor Bilimleri Fakültesi öğrencisi oluşu Pepe ve ark.(2019) çalışmasını destekler nitelikte olduğu söylenebilir (10).

Lisans düzeyinde spor eğitimi alan ve aktif olarak spor yapan üniversite öğrencilerinin sportmenlik veya centilmenlik düzeylerini arttırdığı söylenebilir.

KAYNAKLAR

- (1) Tel M. Türk toplum yaşantısında fair play. *International Journal of Science Culture and Sport*, 2014; SI (1): 694-704. Doi:10.14486/IJSCS139
- (2) Yıldırım İ. Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2005; 1: 3-16
- (3) Tanrıverdi H. Spor ahlakı ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2012; 5 (8): 1071-1093.
- (4) Pehlivan Z. Fair-play kavramının geliştirilmesinde okul sporlarının yeri ve önemi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2004; 2 (2): 49-53.
- (5) Stornes T. Ommundsen Y. Achievement goals, motivational climate and sportpersonship: a study of young handball players. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 2004; 48 (2): 205-221.
- (6) Stornes T. Bru E. Sportpersonship and perceptions of leadership:an investigation of adolescent handball players' perceptions of sportpersonship and associations with perceived leadership. *European Journal of Sport Science*, 2002; 2 (6): 1-14. Doi: <https://doi.org/10.1080/17461391.2002.10142577>
- (7) Vallerand RJ, Loiser GF. Self-determined motivation and sportsmanship orientations: an assessment of their temporal relationship. *Journal of Sports & Exercise Psychology*, 1994; 16 : 229-245
- (8) Vallerand RJ, Briere NM, Blanchard C, Provencher P. Development and validation of the multidimensional sportpersonship orientations scale. *Journal of Sports & Exercise Psychology*, 1997; 19: 197-206
- (9) Tsai E. Fung L. Sportpersonship in youth basketball and volleyball players. *The Online Journal of Sport Psychology*, 2005; 7 (2) : 37-46.
- (10) Kavussanu M, Seal AR, Phillips DR. Observed prosocial and antisocial behaviors in male soccer teams: age differences across adolescence and the role of motivational variables. *Journal of Applied Sport Psychology*, 2006; 18: 326-344. Doi: 10.1080/10413200600944104
- (11) Balçıkan GS. Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği' nin Türkçe' ye uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2010; 15(1): 1-10.
- (12) Pepe K. Kara A. Özkurt R. Dalaman O. Aktif spor yapan amatör sporcuların spor ortamında (sportmen) davranışlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019; 5 (2): 497-506

- (13) Coulobb-Cabagno G. Rascle O. Team sports pleyer' observed agresion as function of gender, competitive level, and sport type. *Journal of Applied Social Psychology*, 2006; 36 (8): 1980-2000
- (14) Duda JL, Olson LK, Templin TJ. The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts. *Research Quaterly for Exercise and Sport*, 1991; 62 (1) : 7987
- (15) Gümüş H. Saraçlı S. Karakullukçu ÖF, Doğanay G. Kurtipek S. Orta Öğretim Öğrencilerinde Fair Play Kavramı. *İnternatinal Journal of Science Culture and Sport*,2016; 4 (SI 2) : 430-438. Doi: 10.14486/IntJSCS568
- (16) Esentürk OK, İlhan EL, Çelik OB. Examination of high school students' sportsmanlike conducts in physical education lessons according to some variability. *Science, Movement and Health*, 2015; 15(2, Supplement), 627-634.
- (17) Koç Y. Tamer K. A study on the sportsmanship behaviors of female students in physical education course according to different variables. *Nigde University Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 2016; 7(1), 16-27
- (18) Koç Y. Karabudak AT.The relationship between sportsmanship level of secondary school students and their success regarding the religious culture and knowledge of ethics course. *Educational Research and Reviews*, 2017; 12(16), 754- 761. DOI: 10.5897/ERR2017.3316. Doi: <https://doi.org/10.1080/0031383042000198512>
- (19) Koç Y. Seçer Y. Spor bilimleri alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin sportmenlik davranışları ile saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *CBÜ Bed Eğt Spor Bil Dergisi / CBU J Phys Edu Sport Sci*, 2018; 13(2), 247-259.